

https://doi.org/10.31516/2410-5325.065.10

УДК 78.061.1][477/64]“195/206”](045)

Є. П. Кеменчеджи, аспірант, Харківська державна академія культури, м. Харків

kemen2006@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-9672-4086>

ХУДОЖНІ КОЛЕКТИВИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА КРАЮ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ — ПОЧАТОК ХХІ СТ.)¹

Аналізується творча діяльність художніх колективів Запорізької обласної філармонії, які функціонували в цьому закладі в різні роки та продовжують функціонувати сьогодні. Розкриваються становлення й розвиток Запорізької філармонії у ХХ ст. як регіонального мистецького осередку, висвітлюється перебіг становлення основних колективів філармонії, аналізуються їхні мистецькі досягнення, виявляються творчі особливості, значення й особистий внесок у розвиток професійного академічного музичного мистецтва Запоріжжя й України впродовж означеного періоду.

Ключові слова: *музичне мистецтво Запоріжжя, Запорізька обласна філармонія, художні колективи, Запорізький академічний симфонічний оркестр.*

Е. П. Кеменчеджи, аспірант, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ КОЛЛЕКТИВЫ ЗАПОРОЖСКОЙ ОБЛАСТНОЙ ФИЛАРМОНИИ В КОНТЕКСТЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА КРАЯ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА ХХ — НАЧАЛО ХХІ В.)

Анализируется творческая деятельность художественных коллективов Запорожской областной филармонии, которые функционировали в учреждении в разные годы и продолжают функционировать ныне. Раскрывается становление и развитие Запорожской областной филармонии в ХХ в. как регионального центра музыкального искусства, освещается формирование основных коллективов филармонии, анализируются их достижения в искусстве, определяется специфика творчества, значимость вклада в развитие академического музыкального искусства Запорожья и Украины в указанный период.

Ключевые слова: *музыкальное искусство Запорожья, Запорожская областная филармония, художественные коллективы, Запорожский академический симфонический оркестр.*

¹ This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Ye. P. Kernenchedzhy, postgraduate student, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

PERFORMANCE ENSEMBLES OF THE ZAPORIZHZHIA REGIONAL PHILHARMONIC SOCIETY IN THE CONTEXT OF PROFESSIONAL MUSIC ART OF THE REGION (SECOND HALF OF THE 20TH — THE EARLY 21ST CENTURY)

Relevance of the research. The music art of Zaporizhzhia region of the period is an interesting, diversified and complex phenomenon of the contemporary Ukrainian culture with its regional specific character. Despite the significant increase in the research interest in music regionalism of Ukrainian musicology the study of music art in Zaporizhzhia region has many unexplored issues.

The aim of the study is to represent the main performance ensembles of the Zaporizhzhia Regional Philharmonic Society, which have been functioning in this institution for many years. The paper intends to describe the genesis and development of the Zaporizhzhia Regional Philharmonic Society as a regional art centre, to display the formation process of the main performance ensembles of the Philharmonic Society and to demonstrate their significance in the light of the professional academic music development in Zaporizhzhia and Ukraine.

Research methodology. The author applies the principles of historicism, source studies, and archival documentary to study the music culture in connection with historical, socio-political and cultural phenomena in their cause-effect interaction. In addition, the methods of retrospect, structural and system analysis, interpretation of factual material, and generalization are involved.

Results. The author defines the mainstreams and achievements of the performance ensembles of the Zaporizhzhia Philharmonic Society in the development of professional music art of the region. The study demonstrates that professional academic music art in Zaporizhzhia has been formed at the turn of the 1930s-40s with the opening of a regional Philharmonic Society in the city. As the main centre of academic music art in the region, the Zaporizhzhia Philharmonic Society organized a number of large performance ensembles in its structure representing the main genres of professional music activities, in particular: vocal and choral, orchestra and symphonic, folk ensembles, variety and jazz and others. The author concludes that the musicians of the Zaporizhzhia Philharmonic Society have achieved significant results and wide audience recognition. This is confirmed by the number of concerts, foreign tours and performances at the well-known festivals; close collaboration with many world leading musicians; the recognition of the musicians of the Philharmonic Society by the national and international music critics and the press.

Novelty. The paper presents an attempt to systematize factual material in the making of the Zaporizhzhia Regional Philharmonic Society as an important art centre of the south of Ukraine.

The practical significance. The material of the article can be used for teaching the courses “Music Local History”, “History of National Performing Arts”, etc., as well as for further studying of music regionalism, in particular, the music art of the Zaporizhzhia region.

Keywords: *music art, the Zaporizhzhia Regional Philharmonic Society, performance ensembles, the Zaporizhzhia Academic Symphony Orchestra.*

Постановка проблеми. Музичне мистецтво Запорізького регіону другої пол. ХХ — початку ХХІ ст. є цікавим, багатогранним і складним явищем сучасної української культури, яке яскраво віддзеркалює її регіональну художньо-мистецьку специфіку й особливості формування. Попри суттєве зростання дослідницького інтересу до музичної регіоналістики в українському музикознавстві останніх років та появі чималої кількості праць у цьому напрямі, вивчення музичного мистецтва окремих регіонів України (й зокрема мистецтва Запорізького краю) поки що недостатньо вичерпні та мають багато невивчених питань і аспектів, а тому є постійно актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Починаючи з другої половини ХХ ст. у вітчизняному науковому просторі виникають перші розвідки й системні дослідження, присвячені вивченню музичного мистецтва різних областей України. Та активізація цього процесу і поява значної кількості дослідницьких розвідок з історії розвитку й особливостей функціонування, художньої специфіки, аналізу мистецьких досягнень тощо припадають саме на кінець ХХ — початок ХХІ ст. Отже, як об'єкт дослідження музичне мистецтво окремих регіонів України в різних його аспектах і хронологічних вимірах у вітчизняному музикознавстві вже вивчалось різними науковцями (Г. Локощенко (музичне життя Сумщини), М. Загайкевич (музичне життя Західної України), А. Литвиненко (музична культура Полтавщини), М. Ржевська (музична культура Наддніпрянської України), П. Шиманський (музичне життя Волині), Т. Росул (музична культура Закарпаття), М. Черепанин (музична культура Галичини), О. Якимчук, Н. Любецька (музичне життя і мистецтво Луганщини)). Водночас вивчення мистецьких досягнень вітчизняної концертно-філармонійної галузі, зокрема її регіонального втілення на Запоріжжі, є малодослідженим аспектом, що й засвідчує актуальність цієї розвідки. Інформативна база для вивчення заявленої проблеми: архівні матеріали, місцева й центральна періодика, розвідки з культурно-мистецької регіоналістики та історичного краєзнавства, а також згадані вище музикознавчі та культурологічні дослідження (Т. Мартинюк, С. Грушкіна, О. Беженарь, Д. Школенко та ін.).

Мета статті — репрезентація основних художніх колективів Запорізької обласної філармонії, які функціонували в цьому закладі в різні роки та продовжують функціонувати й нині. Завданнями, що підпорядковані головній меті, є: стисла характеристика генези й розвитку Запорізької філармонії у ХХ ст. як регіонального мистецького осередку, висвітлення становлення основних колективів філармонії, аналіз їхніх мистецьких досягнень, виявлення ролі як у процесі становлення самої

філармонії, так і в контексті розвитку професійного академічного музичного мистецтва Запоріжжя й України впродовж означеного періоду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з основних осередків музичної культури та власне головним центром професійного академічного музичного мистецтва на Запоріжжі нині є обласна філармонія, яка функціонує в регіоні вже багато десятиліть та нещодавно відсвяткувала свій 80-річний ювілей. Як відомо, на теренах колишнього СРСР створення державних філармоній у великих обласних центрах розпочалося ще у 20-ті рр. минулого століття, а суттєва активізація щодо утворень філармонійних установ в Україні спостерігається вже з кінця 1930-х рр. Саме в цей час (11 січня 1939 р.) і засновано Запорізьку обласну філармонію (Запорізьку обласну філармонію). З усних свідчень працівників закладу відомо, що на той час штат філармонії налічував 17 артистів, проте документального підтвердження цього факту з об'єктивних причин не знайдено. Керівництво тогочасної філармонії дислокувалося в приміщенні театру імені М. Заньковецької (зараз це — музично-драматичний театр імені В. Г. Магара).

У ті роки радянська держава ставила перед такими установами типові для того часу соціокультурні завдання, які й визначали їхні основні функції: соціально-політична пропаганда засобами музики й літератури, підвищення культурного рівня пересічних мас та ін. (Статут КЗ «Запорізька обласна філармонія»). Отже, у перші свої десятиліття Запорізька філармонія являла собою музичний і культурно-виховний центр міста й області. До 1953 р. філармонія проводила художньо-концертну діяльність на сценах театрів, клубів і агітмайданчиків міста й області, оскільки на той час вона ще не мала власної концертної зали. Про деякі філармонійні заходи тих років можна дізнатися з місцевої періодики, зокрема в ній містилися оголошення про концерти, що відбувалися в театрі «Металіст», наприклад, концерт лауреата Всесоюзного конкурсу виконавців Квартету смичкових інструментів, концерт Ленінградського Теа-джазу, концерт Тамари Церетелі та ін. Крім того, філармонією використовувалися сцени театру імені М. Заньковецької, літнього театру імені І. Франка тощо. У 1953 р. завершено будівництво концертного залу імені М. Глінки, і колектив філармонії отримав це спорудження як основну базу для свого закладу. Саме з цього часу Запорізька філармонія отримує можливість не лише організовувати власні концерти в одному з найкращих залів країни, а й приймати в ньому гастролерів з інших міст Радянського Союзу. Від того часу запорізьку філармонійну сцену випробували найкращі українські, радянські артисти й колективи, а також зарубіжні митці.

Одну з найцікавіших сторінок в історії розвитку Запорізької філармонії ознаменувала хорова капела «Дніпрельстан», яка існувала в її складі певний час. Ця капела організована ще в 1930-ті рр. під час будівництва Дніпрогесу та тривалий час діяла як окремий самодіяльний колектив. Керував капелою Леонід Антонович Усачов (1899–1965 рр.) — український композитор і диригент. У період його керівництва цей колектив став переможцем багатьох оглядів самодіяльних колективів, зокрема в Дніпропетровську, Харкові, Києві, а також здійснив гастрольні виступи в Криму та Москві. Так у виконанні колективу в 1933 р. відбулись запорізька прем'єра сцен з опери П. І. Чайковського «Євгеній Онегін», постановка опери С. С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм» (1934–1935 рр.), музичної картини П. І. Ніщинського «Вечорниці» (1937–1938 рр.) тощо (Грушкіна, 2016).

«Дніпрельстан» на той час мав солідний репертуар — близько 300 українських пісень, романси українських та російських класиків, арії з опер тощо. Учасником цієї капели у свої юні роки був і широковідомий у майбутньому український композитор Г. І. Майборода. Після відкриття філармонії, капела в повному складі перейшла до її штату, що свідчить про достатньо високий професійний рівень цього колективу. Тому можемо констатувати, що до організації хорової справи на Запоріжжі, й зокрема в Запорізькій обласній філармонії, були задіяні кращі митці краю. У 1948 р., згідно з партійними директивами (вважалося, що хорове мистецтво має існувати лише в клубних установах), капела була виведена зі штату філармонії та переведена у сферу самодіяльності. Незважаючи на це, саме капела «Дніпрельстан» заклала надійний фундамент для подальшого розвитку хорового музичного мистецтва в запорізькому краї.

Ще однією вельми важливою гілкою в розвитку музичної культури Запорізького краю й зокрема неодмінною складовою місцевої філармонії є симфонічний оркестр. Предтечою створення професійного симфонічного оркестру на Запоріжжі стала організація самодіяльного симфонічного оркестру «Дніпроспецталі», основу якого становили студенти музичного технікуму й музиканти-любителі. Засновником цього колективу та його керівником з 1935 по 1940 рр. був відомий український диригент Олександр Сілович Пресич. Становленню ж професійного симфонічного оркестру на Запоріжжі завадили події Другої світової війни, відклавши цю ідею майже на 20 років.

Друге народження Запорізького симфонічного оркестру відбулося вже в 1957 р. 2 листопада в концертному залі філармонії відбувся перший концерт відновленого симфонічного оркестру під керівництвом головного диригента Юрія Луціва (лауреата I Республіканського

конкурсу молодих диригентів), що стало однією зі справжніх подій у культурному житті міста й області. До нового складу оркестру ввійшли випускники Московської, Ленінградської, Київської консерваторій. Першу концертну програму склали твори Ф. Ліста, М. Лисенка, П. Чайковського, А. Хачатуряна тощо (Беженарь, Школенко, 2017). Про оркестр та його виступи відразу ж з'явилися захоплені відгуки в місцевій пресі. Симфонічний оркестр Запорізької філармонії проводив не тільки власні концерти, але й супроводжував відомих музикантів-солістів та диригентів-гастролерів. У перші свої роки з ним встигли виступити диригенти з Польщі й Канади, солісти з Італії та Ізраїлю. До репертуару колективу відразу ж увійшли найвідоміші твори композиторів-класиків, старовинних і сучасних композиторів, молодих авторів тощо. Завдяки таланту диригентів й артистів, які працювали в оркестрі в різні роки, їхній завзятій праці й самовіддачі, сьогодні симфонічний оркестр у Запоріжжі став відомим у країні колективом зі своїми історією і творчими традиціями.

Протягом 1950-х — 1980-х рр. з оркестром працювали такі диригенти: заслужений діяч мистецтв України, професор Ю. Луців (1957–1960 рр.), заслужений артист Росії А. Апкарян (1960–1965 рр.), Ф. Комлев (1967–1970 рр.), заслужений артист України В. Данилов (1970–1971 рр.), заслужений діяч мистецтв України С. Дудкін (1971–1985 рр.). А з 1987 р. Запорізький симфонічний оркестр очолює талановитий диригент, народний артист України — В'ячеслав Редя. Він є випускником Київської консерваторії імені П. І. Чайковського з класу народного артиста України, професора В. Б. Гнедаша. Крім того, додаткового творчого досвіду В. Редя набув також під час стажування в симфонічному оркестрі Державної телерадіокомпанії України (також під керівництвом професора В. Б. Гнедаша), оркестрі Большого театру Росії (під керівництвом народного артиста Росії, професора Марка Ермлера), в оркестрі Північної Угорщини (під керівництвом народного артиста Росії, професора Юрія Сімонова) тощо.

Музична критика відзначає неабиякий талант головного диригента В. Реді, високу індивідуальну майстерність кожного окремого музиканта колективу, тонке відчуття «єдиного організму» оркестру, що з перших же кроків діяльності цього симбіозу привернули пильну увагу шанувальників музичного мистецтва регіону (*Запорізька обласна філармонія. Сайт*).

Із Запорізьким симфонічним оркестром у різні роки виступали видатні й відомі музиканти сучасності, серед яких: диригенти — Натан Рахлін, Лео Гінзбург, Костянтин Сімеонов, Вадим Гнедаш; піаністи — Еміль Гілельс, Лев Оборін, Бела Давидович, Євген Калінін,

Наум Штаркман, Тетяна Ніколаєва, Валерій Козлов, Микола Петухов, Володимир Бистряков, Олексій Набіулін; скрипалі — Леонід Коган, Михайло Вайман, Віктор Пікайзен, Ігор Ойстрах, Валерій Климов, Едуард Грач, Нана та Маріне Яшвілі; віолончелісти — Даніїл Шафран, Нінель Шаховська, Наталія Гутман, Марія Чайковська; виконавці на духових інструментах — В. Соколов (кларнет), А. Ільков (труба), В. Зверев (флейта), Л. Михайлов (кларнет, саксофон), В. Бакаленко (труба), В. Гончаров (труба) та ін.

За роки своєї діяльності оркестр накопичив солідний концертний репертуар, до якого увійшли твори багатьох композиторів-класиків, представників різних національних шкіл, сучасна музика тощо. Також одним з репертуарних напрямів, що є пріоритетним для творчості цього колективу, є прем'єри значних симфонічних творів сучасних українських композиторів. Так, за роки свого існування колектив уперше презентував твори В. Губи (Симфонія-епітафія «День скорботи та пам'яті»), І. Крабиця (Концерт для оркестру №1, «Триумфальна увертюра»), О. Костіна (Концерт №1 для фортепіано з оркестром «Чорнобильський», концерт №2 для фортепіано з оркестром), Є. Станковича (симфонія №2 «Героїчна», камерна симфонія №3 для флейти з оркестром), Л. Колодуба («Українська карпатська рапсодія» №1, Концерт для валторни з оркестром, Концерт для скрипки з оркестром), І. Шамо, М. Скорика, В. Рунчака (Симфонія для баяна з оркестром «Страсті за Владиславом»), В. Зубицького (Народна симфонія єднання «Україна» — для двох хорів та симфонічного оркестру), а також симфонічні твори закордонних композиторів — Н. Боевої, М. Попова, Д. Савенка, Г. Хазової.

У 1977 р. Запорізький симфонічний оркестр став дипломантом Всесоюзного конкурсу професійних музичних колективів, а у 1993 р. — лауреатом премії імені І. Паторжинського Українського фонду культури. Діапазон творчих досягнень оркестру є доволі широким: участь у Міжнародному фестивалі «Київ-Мюзік-Фест» (1994 р., диплом за краще виконання творів сучасних композиторів; 1995 р., спеціальний приз американської фірми «За високу майстерність у виконанні»), участь у Міжнародному фестивалі «Музична весна — 97» (м. Дебрецен, Угорщина, диплом лауреата фестивалю) тощо (Беженарь, Школенко, 2017).

Важливою подією у творчому житті оркестру став запис першої платівки колективу в 1993 р. У наступні роки оркестр здійснив запис багатьох компакт-дисків, які випускались у різних країнах, зокрема Італії (серія «Видатні оркестри світу», 1994 р.), Швейцарії («Шедеври слов'янської музики», 1995 р.), Україні («Симфонія Хортиці», 2007 р.) (Лісняк, 2008).

Особливим напрямом творчої діяльності Запорізького оркестру є кропітлива робота з дитячою аудиторією, що є унікальним явищем у цьому жанрі в Україні. Головний диригент оркестру — В. Реда вперше в Україні запропонував нову форму творчого контакту з дитячо-молодіжною аудиторією, що безумовно позитивним чином впливає на її естетичне виховання. У цьому контексті протягом кожного концертного сезону проводиться активна музично-просвітницька робота, спрямована на учнів загальноосвітніх та музичних шкіл, шкіл мистецтва, ліцеїв тощо. Колектив провів немало тематичних концертних заходів, здійснених для цієї аудиторії, зокрема: «Твій перший симфонічний оркестр», «Чиє ім'я носить концертний зал філармонії?», «Старі та нові козацькі історії», «Маленькі таємниці великого оркестру» та ін. Таким чином, сьогодні у Запоріжжі активно виховується нове покоління майбутніх шанувальників класичної музики, які згодом стануть пристрасними слухачами повноцінних симфонічних концертів.

Академічний симфонічний оркестр веде активну гастрольну діяльність містами України, а також багаторазово гастролював і в інших європейських країнах, отримуючи високу оцінку слухачів та зарубіжних засобів масової інформації. Так, у період 1990-х — 2000-х рр. колектив відвідав Росію, Білорусь, Фінляндію, Південну Корею, а в Сербії, Угорщині, Франції, Австрії, Швейцарії, Італії виступав неодноразово. З великим успіхом концерт Запорізького симфонічного оркестру відбувся у «золотій» концертній залі Європи — «Моцартеумі» (м. Зальцбург, Австрія).

Необмежені гастрольні маршрути колективу свідчать про його популярність і доволі насичену творчу діяльність. Сьогодні з оркестром прагнуть співпрацювати різні зарубіжні музиканти. Такі творчі проекти відбулися з відомими в музичному світі виконавцями — Ф. Пелассі (Франція), Р. Логер (Німеччина), С. Фреміл (США); диригентами — Ф. Торре, Дж. Сільвано, Ч. Кроччі, Фр. Ледла (Італія), Дж. Павловичем, С. Божичем (Сербія), П. Дябога (Швейцарія), Пей О Чангом (Тайвань).

Як відзначають музичні критики, сучасний колектив відрізняється особливою чистотою інтонування, ансамблевою злагодженістю, яскравістю динамічних відтінків, віртуозністю тощо. Однією з найцікавіших якостей виконавської майстерності оркестру, його художнього обліку є ретельне ставлення до окреслених творчих завдань й мистецтва загалом, що дозволяє «...точно та виразно втілити ідею музичного твору, правду характерів, життєвих обставин та духовних колізій» (*Запорізька обласна філармонія*). На думку фахівців, «...Запорізький симфонічний оркестр відрізняється від інших подібних колективів України ретельним виконанням нюансів, відмінним ансамблем, вмінням слухати один

одного, штриховою культурою та осяйною емоційністю...» (Беженарь, Школенко, 2017).

Нині Запорізький академічний симфонічний оркестр є одним із провідних художніх колективів України, який є *гідним представником України й українського національного мистецтва за кордоном та професійний рівень якого* (на думку багатьох вітчизняних і зарубіжних фахівців) дійсно відповідає рівню кращих європейських оркестрів.

Ще одним вельми яскравим художнім колективом Запорізької філармонії, справжньою візитівкою етно-концертного жанру музичної культури регіону є фольклорний вокальний ансамбль «Запорожці», який організовано ще при козацькому товаристві «Запорізька Січ» у перші роки відновлення незалежності України. Відразу ж, на початку своєї діяльності ансамбль заявив про себе широкій аудиторії слухачів запорізького краю. Однак козацьке товариство, яке на той час було громадською організацією, не мало фінансової можливості утримувати цей колектив (Беженарь, Школенко, 2017). Водночас, у контексті відродження української національної культури дедалі гостріше поставала необхідність збереження і розвитку козацької спадщини. Саме тому представник президента України в Запорізькій області Ю. Бочкарьов разом з управлінням культури облдержадміністрації охоче підтримали пропозицію товариства «Запорізька Січ» про необхідність прийняття ансамблю «Запорожці» до штату філармонії та створення на його основі професійного колективу — ансамблю пісні і танцю з однойменною назвою (Беженарь, Школенко, 2017).

Про популярність колективу свідчить географія його гастролів, яка давно вийшла далеко за межі області (Полтава, Дніпро, Павлоград, Донецьк, Кропивницький, Тернопіль, Івано-Франківськ, Вінниця тощо) та України (країни колишньої Югославії, Молдова, Росія). Ансамбль також брав участь і в окремих культурних і мистецьких форумах, зокрема в днях слов'янської письменності й культури в Молдові, фестивалі «Сорочинський ярмарок», виступаючи разом із народним артистом СРСР Дмитром Гнатюком брав участь у концертній програмі на Дні шахтаря в Луганську. У 2002 р. колектив виступив у Тамані (Краснодарський край) на урочистих заходах, присвячених 275-й річниці переселення запорізьких козаків на Кубань. Керівником ансамблю (з 2014 р.) є талановитий музикант, заслужений діяч мистецтв України Лілія Гринь. Концертні програми «Запорожців» становлять українські народні пісні, пісні українських композиторів, вокально-хореографічні номери, які супроводжуються високоякісним супроводом ансамблю народних інструментів та яскравою театралізацією. Крім того, колектив здійснив декілька спеціальних тематичних концертних програм,

розрахованих саме на дитячо-юнацьку аудиторію та які спрямовані на сприяння національно-громадянського виховання майбутнього покоління.

Ще один колектив Запорізької філармонії представлений жанром народної музики. Це ансамбль бандуристів «Божена», який створено за сприяння генерального директора філармонії В. Конаревої до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка. Очолює колектив народна артистка України Ольга Беженарь. У репертуарі «Божени» — обробки українських народних пісень, твори Г. Хоткевича, М. Скорика, О. Герасеменко та інших українських композиторів. Останнім часом репертуар колективу поповнюється й музикою запорізьких композиторів, що стало можливим завдяки плідній співпраці з обласним осередком Національної спілки композиторів. Творчість колективу «Божена» спрямована на широке ознайомлення слухачів з українською кобзарською автентикою, сучасним бандурним виконавством, що сприяє розширенню уявлення щодо творчих можливостей цього українського народного інструмента та мистецтва гри на ньому.

Наймолодшим художнім колективом Запорізької філармонії є діксіленд, який представляє естрадно-джазову гілку професійного музичного мистецтва регіону. Цей колектив, до якого увійшли насамперед музиканти з симфонічного оркестру філармонії, створено зовсім нещодавно за ініціативи відомого запорізького музиканта Дмитра Мітніка, який його і очолив. Свою першу програму під назвою «Примари джазу» цей ансамбль презентував 22 березня 2018 р. До репертуару діксіленду, поруч з хрестоматійними діксі-композиціями, увійшли й твори, написані в напрямках свінг, бі-боп, джазові обробки відомих класичних мелодій, саундтреків з відомих кінофільмів, а також джазові версії українських народних пісень (зокрема «Ой, під вишнею, під черешнею»).

Висновки. Отже, підбиваючи підсумок викладеного матеріалу, можна окреслити такі узагальнення:

1. Професійне академічне музичне мистецтво на Запоріжжі розпочинає своє становлення на межі 1930–1940-х рр. з відкриттям в місті обласної філармонії, а початок його активного розвитку співпадає з отриманням у користування власної концертної зали — однієї з найкращих в Україні за акустичними й естетичними характеристиками.

2. Виступаючи в ролі головного осередку академічного музичного мистецтва в регіоні та спрямовуючи його розвиток на жанрове різноманіття й цілісність, Запорізька філармонія спромоглася організувати у своїй структурі немало великих художніх колективів, які представляють основні напрями професійної музичної творчості, зокрема: вокально-хоровий (хорова капела «Дніпрельстан»), оркестрово-симфонічний (Академічний симфонічний оркестр), народно-ансамблевий (ансамбль

пісні й танцю «Запорожці», ансамбль бандуристів «Божена»), естрадно-джазовий (Диксиленд) тощо. Важливою характерною особливістю жанрового спектра в діяльності філармонії є функціонування ансамблю «Запорожці», який відтворює і розвиває музичну культуру і фольклор запорізьких козаків — корінної етнічної групи цього регіону.

3. Провідним художнім колективом філармонії беззаперечно став створений у 1957 р. симфонічний оркестр, виконавська діяльність якого протягом багатьох десятиліть зорієнтована на найкращі зразки світової та вітчизняної симфонічної музики.

4. Художні колективи Запорізької філармонії, уособлюючи її творче обличчя, за роки своєї діяльності досягли значних мистецьких результатів і широкого слухачького визнання. Це підтверджується великою кількістю проведених концертів, здійснених творчих проєктів і різноманітних програм; масштабними зарубіжними гастролями і виступами на відомих фестивалях та форумах; відтворенням шедеврів світової класики, прем'єрами творів видатних українських композиторів; тісною співпрацею багатьох провідних музикантів світу (диригентів, співаків, піаністів, скрипалів, віолончелістів, духовиків та ін.) з симфонічним оркестром філармонії; визнанням артистів філармонії та їхніх творчих здобутків (зокрема народного артиста України В. Реді) на всеукраїнському й міжнародному рівнях, про що свідчить велика кількість відгуків музичної критики і преси.

5. Запорізька обласна філармонія зі своїми художніми колективами на тривалі роки перетворилася на головний центр академічної музичної культури в регіоні та своєю активною творчою діяльністю і різноманітними заходами значно сприяла справі музичного просвітництва, розвитку та популяризації кращих здобутків світового й вітчизняного музичного мистецтва.

Список посилань

- Беженарь, О. і Школенко Д. (2017). *Історія Запорізької обласної філармонії (1939–2017 рр.)*. Запоріжжя.
- Грушкіна, С. В. (2016). *Жанрово-видова специфіка мистецтв Запорізького Приазов'я в культурному просторі регіону (остання третина ХХ — початок ХХІ ст.)* (Дис... канд. мистецтвознав.). Мелітопольський державний університет ім. Б. Хмельницького, Мелітополь.
- Загайкевич, М. (1960). *Музичне життя Західної України другої половини ХІХ ст.* Видавництво Академії наук Української РСР, Київ.
- Лісняк, І. (2008). Запорізька обласна філармонія. *Українська музична енциклопедія*. (Т. 2, с. 129–130). Київ.
- Литвиненко, А. (2006). *Музична культура Полтавщини ХІХ — початку ХХ століття в аспектах регіонального джерелознавства*. (Автореф. дис... канд. мистецтвознав.). НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ.

- Любецька, Н. (2009). Луганська філармонія в музичній культурі регіону 1940–80-х років ХХ ст. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Вип. 17–18, с. 336–344.
- Мартинюк, Т. В. (2004). *Історико-теоретичні аспекти взаємовідношень географічного і соціокультурного чинників в явищі регіональної музичної культури (на прикладі Північного Приазов'я ХІХ–ХХ століть)*. (Дис. д-ра мистецтвознав.). Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, Київ.
- Ржевська, М. Ю. (2006). *Музика наддніпрянської України першої третини ХХ століття у взаємодії та перетвореннях соціокультурних дискурсів*. (Автореф. д-ра мистецтвознав.), НМАУ ім. П. І. Чайковського, Київ.
- Росул, Т. І. (2003). *Музичне життя Закарпаття 20–30 рр. ХХ ст.* (Автореф. дисс... канд. мистецтвознав.) ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, Київ.
- Статут КЗ «Запорізька обласна філармонія» Запорізької обласної ради (нова редакція, від 15.12.2016 № 30)*. Рукопис.
- Черепанін, М. В. (1997). *Музична культура Галичини (друга половина ХІХ — перша половина ХХ с.: Монографія*. Київ: Вежа.
- Шиманський, П. Й. (1999) *Музичне життя Волині 20–30 рр. ХХ ст.* (Автореф. дисс... канд. мистецтвознав.). НМАУ ім. П. І. Чайковського, Київ.
- Якимчук, О. М. (2010). *Становлення музичного життя Луганищини першої половини ХХ ст.: виконавство, театральньо-концертна діяльність, педагогічні школи* (Автореф. дис... канд. мистецтвознав.). Харків.
- Запорізька обласна філармонія*, <http://www.filarmonic.zp.ua/>

References

- Bezhenar, O. and Shkolenko, D. (2017). *History of the Zaporizhzhya Regional Philharmonic Society (1939–2017)*. Zaporizhzhia. [in Ukrainian].
- Hrushkina, S. V. (2016). *Genre and specific key features of Zaporizhzhia Azov arts in the cultural space of the region (last third of 20th — the early 21st century)* (Thesis ... Candidate of Arts). Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol. [in Ukrainian].
- Zahaikevych, M. (1960). *Music Life of Western Ukraine in the Second Half of the 19th Century*. Publisher of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, Kyiv. [in Ukrainian].
- Lisniak, I. (2008). *Zaporizhzhya Regional Philharmonic Society. Ukrainian Music Encyclopedia*. (Vol. 2, p. 129–130). Kyiv. [in Ukrainian].
- Lytvynenko, A. (2006). *Music culture of Poltava region of 19th — the early 20th century in the aspects of regional source studies*. (Author's thesis ... Candidate of Arts). Petro Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].
- Liubetska, N. (2009). *Lugansk Philharmonic Society in the Music Culture of the Region of the 1940s-80s of the 20th Century*. *Bulletin of the Carpathian University. Art Studies*. Issue 17–18, p. 336–344. [in Ukrainian].

- Martyniuk, T. V. (2004). *Historical and theoretical aspects of relationships geographical and socio-cultural factors in the phenomenon of regional music culture (case study of the North Azov Nineteenth — Twentieth centuries)*. (The thesis of Doctor of Art Criticism). Petro Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv. [in Ukrainian].
- Rzhevskaya, M. Yu. (2006). *Music of the Dnieper Ukraine of the first third of the twentieth century in the interaction and transformations of socio-cultural discourses*. (Author's of Doctor of Art Criticism). Petro Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv. [in Ukrainian].
- Rosul, T. I. (2003). *Music life of Transcarpathia 20–30 years of the 20th century*. (Author's dissertation... Ph.D. in Art Criticism). Institute of Art Criticism, The Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology. Kyiv. [in Ukrainian].
- Statute of the UC "Zaporizhzhya Regional Philharmonic Society" of the Zaporizhzhya Regional Council (new edition, dated December 15, 2016 No. 30)*. Manuscript. [in Ukrainian].
- Cherepanin, M. V. (1997). *Music Culture of Galicia (second half of 19th — first half of 20th century: Monograph*. Kyiv: Vezha. [in Ukrainian].
- Shymanskyi, P. Y. (1999) *Music life of Volhynia, 20–30 years of 20th century*. (Author's dissertation... Ph.D. in Art Criticism). Petro Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv. [in Ukrainian].
- Yakymchuk, O. M. (2010). *Formation of the music life of the Luhansk region of the first half of the twentieth century: performing, theater and concert activities, pedagogical schools* (Author's thesis). Kharkiv. [in Ukrainian].
- Zaporizhzhya Regional Philharmonic Society*. Retrieved from <http://www.filarmonic.zp.ua/> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 02.08.2019 р.